

nearni trend s tendenco padanja. Seveda se bo ta domneva lahko potrdila šele v naslednjem obdobju.

Ugotovitev nas zavezuje

Med zaključne ugotovitve lahko uvrstimo naslednja stališča: pri gozdnih gospodarstvih, kjer so dosegli vidne uspehe pri zagotavljanju varnega dela, nas ti zavezujejo, da ohranimo tak ugoden trend. Toda vedeti moramo, da bo potrebno za to še neprimerno več naporov in prizadevanj kot za že doseženo stanje. Ravno tako je posebno spoznanje, da se morajo v tako povečane zahteve po izboljšanju varstva pri delu vključiti vsi, delavci, vodje, organizatorji in izvajalci. Pri gozdnih gospodarstvih, kjer dosežani uspehi pri zagotavljanju varnega dela niso zgledni, zagotovo ni posebnega opravičila za ugotovljeno stanje. To nujno zahteva več naporov in prizadevanj, da bi se doseglo stanje, kakršno je v drugih, uspešnih.

Pri vseh gozdnogospodarskih organizacijah bo potrebno v bodoče posebno pozornost nameniti nekaterim področjem, ki prevladujoče vplivajo na zagotavljanje varnega dela. Sem sodi, da vsi zaposleni delavci oblikujejo ustrezen odnos do varstva pri

delu, še posebej pa organizatorji in vodstveni delavci. Odnos do varstva pri delu se mora konkretno pokazati v organizaciji dela v obliki dobre priprave dela, ki vključuje tudi ključne točke varstva pri delu in nadzora nad delom, ki upošteva tudi varstvo pri delu.

Osnovnega pomena za zagotavljanje varnega dela so ustrezno usposobljeni delavci. To pomeni, da vsi delavci na proizvodno zahtevnih delih izpolnjujejo pogoje za strokovno usposobljenost z obvladovanjem sodobne delovne tehnike, da morajo biti psihofizično sposobni opravljati taka dela in tudi varstveno usposobljeni za zahtevno delo. Vsako odstopanje od teh zahtev vodi v veliko poslovno in osebno tveganje, ki ga gozdarstvo ne more dovoliti.

Organizacija in delovanje službe za varstvo pri delu morata temeljiti na strokovnih osnovah, ki upoštevajo tudi formalne zahteve. Cilj delovanja službe mora biti kompleksno varstvo pri delu. Aktivnosti, ki so vezane na varstvo pri delu, kot sta zdravstveno varstvo in zavarovalništvo, morajo služiti preventivnim zahtevam varstva pri delu.

Končno lahko zaključimo, da je varstvo pri delu namenjeno človeku, torej gre za človeka in vse je tudi odvisno od človeka.

GDK: 945.35(44):(047)

Srečanje ljubljanskih gozdarjev s francoskim gozdarstvom

Ljubljansko društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva je septembra 1990 pripravilo 3-dnevno strokovno ekskurzijo v Alzacijo (Francija). Ekskurzije se je udeležilo 50 članov. Da bi čim koristneje izrabili dolgo potovanje, so organizatorji pod vodstvom prof. dr. Milana Hočevarja prve strokovne ogledne pripravili že spotoma v Nemčiji. Domači gozdarji so nam v širši okolici mesta Augsburg predstavili pomen in vlogo gozdvov ter začetke večnamenskega gospodarjenja z njimi.

PRIMESTNI GOZDOVI V OKOLICI AUGSBURGA

Gozdovi obsegajo 27% celotne površine in opravljajo zelo pomembno infrastrukturno vlogo, za mesto samo pa je pomembna tudi njihova varovalna in klimatska vloga. Vendar vsekakor ni zanemarljiva tudi lesnoproizvodna vloga teh gozdvov, saj prevladujejo dobra rastišča, na njih pa smrekove monokulture. Z uveljavitvijo splošnokoristnih funkcij gozdvov so v zadnjem

času prešli na sonaravno gospodarjenje, ki temelji na manjšepovršinski, po možnosti naravni obnovi. Zaradi preštevilčne divjadi (srnjadi) uporabljajo pri obnovi manjše ograje, pri sadnji listavcev (bukve) npr. velikosti 4 are, ki so ekološko sprejemljivejše. Tak način malopovršinske obnove z ograjo bi bil verjetno, vsaj začasno zanimiv tudi v naših gozdovih za ohranitev ali povečanje pestrosti drevesnih vrst, ki jo divjad onemogoča. Še posebno primeren bi bil tak način (naravne) obnove npr. na aceretalnih mikrorastiščih visokega krasa, ki jih divjad še posebno ogroža.

ZAČETKI SONARAVNEGA GOSPODARJENJA Z GOZDOVI V ALZACIJI

Ker je bil glavni cilj ekskurzije Alzacija, ji bo posvečeno nekoliko več pozornosti. Prve pomembne korake in 10-letne izkušnje s sonaravnim gojenjem gozdov v Alzaciji nam je v veleposestniških gozdovih lastnika barona De Dietricha (okrog 4000 ha površine) v okolici mesta Hague-nau (severni del Alzacije, ki meji na Nemčijo) prikazal gospod Brice de Tuerckheim, zasebni gozdarski inženir in predsednik novoustanovljenega društva za sonaravno gojenje gozdov »PROSILVA« v Franciji. Sam je velik ljubitelj naših gozdov in prijatelj prof. dr. Mlinška. Obisk teh veleposestniških gozdov, ki sicer predstavljajo za Alzacijo nekakšen sonaravni »poligon«, nam je pomenil pravzaprav veliko olajšanje, kajti v drugih gozdovih smo lahko opazovali le brezobzirni velikopovršinski (golosečni) način gospodarjenja.

Najprej smo si ogledali malopovršinsko obnovo sredogorskih bukovo-hrastovih sestojev na kislis rastiščih s peščenjaki blizu francosko-nemške meje. Uspehi sonaravnega koncepta gojenja, ki ga je tu v zadnjem času uveljavil gospod de Tuerckheim, se že kažejo. Kljub razmeroma strmemu terenu smo se med drugim prepričali, kako je tudi v bukovem gozdu možno malopovršinsko (skupinsko postopno in celo skupinsko prebiralno) gospodariti z maksimalnih poudarkom na kakovosti posameznega drevesa in z nego ter oblikovanjem skupin mladega sestoja pod okriljem starega. Res

lepa šola tudi za nas, ko nam je mnogokrat v bukovih gozdovih ljubši, čeprav modificiran, koncept zastornega ali robnega načina gospodarjenja s kratkimi pomladitvenimi dobami.

Bili smo presenečeni nad intenzivno nego (redčenjem) v velikopovršinskih bukovih letvenjakih, nastalih po zastornih sečnjah. Natančnejši sprehod po pravkar odkazanem letvenjaku (deloma še gošči) z tepo izstopajočimi nosilci sestoja je pokazal, da gre za pravo švicarsko šolo redčenja. S posebnim interesom smo izmenjali izkušnje in poglede, ki jih imamo pri redčenju v Sloveniji, in ugotovili, da delamo zelo podobno. Strinjali smo se, da je velikopovršinski zastorni način gospodarjenja s kratkimi pomladitvenimi dobami na bukovih rastiščih tudi za razvoj mladega gozda populacijsko-ekološko (prevelika gostota, vitkost) mnogo manj ugoden od malopovršinskega, kjer lahko intenzivna in draga negovalna dela v veliki meri prepuščamo naravi.

Zelo zanimiv za nas je bil ogled gospodarjenja v nižinskih hrastovih (gradnovih) gozdovih. Poseben problem je bila tu premena srednjega gozda hrasta in gabra v visoki gozd. Pred nedavnim je bila le-ta direktna s sadnjo smreke in duglazije, zdaj pa je skoraj izključno indirektna s t. i. premenilnim redčenjem ali pa z manjšepovršinsko naravno obnovo. Spoznali smo, da se tudi hrast lahko brez težav pomlajuje ob razmeroma skromnem dotoku svetlobe in da zanj sploh niso potrebne velike pomladitvene površine (še posebno ne goloseki). Vendar pa je ravno svetloba pomemben dejavnik uravnavanja razmerja med hrastom in agresivnim gabrom v inicialni fazi sestojev. Poslastica za gojitelja so bile tudi večje površine zelo kvalitetnih hrastovih letvenjakov s primešano češnjo ter delno ješenom in izbiralna redčenja v teh mladih sestojih, s katerimi imamo pri nas zelo malo izkušenj.

FRANCOSKO GOZDARSTVO

Da bi lahko ocenili razmere, v katerih francoski gozdarji poskušajo uvesti sonaravno gospodarjenje z gozdovi, je treba omeniti nekaj značilnosti celotnega francoskega gozdarstva, ki ga resnici na ljubo

Slovenci ne poznamo prav dobro.

Z gozdovi v Franciji gospodarji lastnik gozda ali gozdnega zemljišča v mejah, ki so določene z zakoni zaradi zagotavljanja biološkega ravnotežja v okolju in zadovoljevanja potreb po lesu in drugih gozdnih proizvodih. Omejitve so v praksi razmeroma redke. Lastniki francoskih gozdov so zasebniki (okoli 10 milijonov ha), država (1,7 milij. ha) in občine ter druge upravno-politične skupnosti (2,4 milij. ha). Kljub velikim regionalnim posebnostim ureja gozdarstvo enoten zakon (sprejet 1963) za celo državo.

Zasebni gozdovi so v Franciji zelo razdrobljeni. Tri in pol milijona malih lastnikov ima v posesti 6 milijonov ha (povprečno 1,7 ha gozda na lastnika), 60.000 večjih lastnikov pa ima 4 milijone ha (povprečno 66 ha). Razmere v Alzaciji so za gozdarje v zasebnem sektorju še bolj neugodne. Država ima okoli 80.000 ha, mesta in občine okoli 160.000 ha, medtem ko je zasebnih gozdov samo 54.000 ha. Vendar so zasebni gozdovi razdrobljeni med okoli 104.000 lastnikov, od katerih jih ima le 677 več kot 4 ha gozda. Pri gospodarjenju z gozdom so lastniki bolj ali manj samostojni, kar pa je odvisno od velikosti gozdne posesti. Tako lahko posestniki, ki imajo do 25 ha gozda, gospodarijo popolnoma samostojno; omejitev je le, da morajo na golo posekane površine pogozditi v petih letih, v listnatih sestojih pa smejo posekati na golo brez posebnega dovoljenja samo 50 % lesne zaloge. Odkazila in gozdnogospodarskega načrtovanja za to kategorijo gozdne posesti ni. Lastniki z več kot 25 ha skupne gozdne površine pa morajo imeti gozdno-gospodarske načrte. Načrt lahko izdelata lastnik sam ali pa to delo prepusti strokovnjaku. Obstajajo tudi specializirana podjetja za pomoč pri gospodarjenju z gozdovi.

Načrti za zasebne gozdove določajo predvsem, kje in kdaj bo realiziran posek ter način in rok pogozditve oz. obnove. Ko je posek določen, ga je potrebno časovno uresničiti v + ali -5 letih. Znotraj tega obdobja lahko lastnik poišče trenutke, ko bo denarni donos največji. Načrte gospodarjenja z gozdom potrdi regionalni center gozdnih lastnikov, v katerega delegira država (ministrstvo za kmetijstvo) svojega

predstavnik s pravico veta, zaradi zagotavljanja državnih - javnih interesov. Stroške izdelave načrta plača lastnik, če pa pri načrtovanju sodeluje s pooblaščenim strokovnjakom (kot je na primer naš gostitelj g. de Tuerckheim z naslovom »Expert forestier«), država subvencionira del stroškov.

Upravno so francoski zasebni lastniki gozdov povezani v 17 regionalnih centrov gozdnih posestnikov, na okrajni ravni pa sodeluje pri gospodarjenju z gozdovi še 95 okrajnih direktij za kmetijstvo. Prek teh organov uveljavlja država svoje interese.

Prodaja lesa je prepuščena lastnikom gozda. Večino lesa kupijo lesni trgovci in lesna industrija na panju in potem sami organizirajo posek in transport lesa. Lastniki manjših količin lesa prodajajo les na dražbah, ki jih organizira zadruga. Zanimive so tudi cene gozdnih lesnih sortimentov. Leto 1990 seveda ni tipično, saj je spomladanski vetrolom dobro zamajal celotni sistem cen, ki so se navkljub vsem napovedim in ukrepom države ter prodajalcev, močno znižale. Prodajalci lesa se ob pomoči države (nadomestila za del obresti, ki nastanejo zaradi odloga prodaje, zaščita pred propadanjem lesa na skladiščih ipd.) borijo proti zniževanju cen. Na cene vplivajo predvsem tako, da skladiščijo velike količine lesa za poznejšo prodajo. Zelo zanimivo je bilo videti skladišča z okoli 15.000 m³ lesa iglavcev, ki so jih nepretrgoma škropili z vodo, kar preprečuje propadanje lesa. Kot primer naj navedeva ceno srednjekvalitnih sortimentov iglavcev, ki je pred viharjem znašala okoli 650 FF, po njem pa se je znižala na 400 FF/m³.

Glavna značilnost cen je seveda velika razlika med posameznimi kakovostnimi razredi. Kakovostna bukovina je po 800 do 1000 FF, medtem ko je srednja kakovost ocenjena s 300 do 400 FF. Še večja je razlika pri hrastu, kjer je cena visoke kakovosti 4000 FF, dobra kakovost pa prinese samo 1500 FF. Cena celuloznega lesa iglavcev je okoli 250, bukovine pa 200 FF. Drva stanejo okoli 220 FF, na panju pa 80 FF. Praviloma vse stroške, ki nastanejo pri gospodarjenju z gozdovi (urejanje, reprodukcija, investicije v ceste, izkoriščanje itd.) pokriva lastnik.

Na območjih, kjer je javni interes za

dobro gospodarjenje velik pa tudi zaradi splošne usmeritve za kvaliteten razvoj gozdov, sodeluje pri financiranju tudi država s posebnim nacionalnim gozdarskim skladom. Sklad se napaja proračunsko in s takso, ki jo plačujejo gozdni posestniki pri prodaji lesa (okoli 4%). Usmerjanje gospodarjenja z gozdovi poteka z različnimi spodbudami, manj z omejitvami. Spodbude so neposredne (subvencije, material ali posojila) ali posredne (olajšave pri davkih). Sredstva sklada razdelijo s posebnimi merili med lastnike za pogozdovanja, nego, opremo, ceste, požarno varnost ipd. Iz sklada se financira tudi znanstveno-raziskovalna dejavnost. S subvencijami pokrivajo tudi od 30 do 40% skupnih stroškov vlaganj v gozdove. Delež posojil je lahko od 60 do 80% s 15- do 20-letno dobo vračanja. Obresti so 2,5% za ceste in 0,25% za pogozdovanja na leto.

Lastniki gozdov plačujejo letne davke na premoženje, ki je ocenjeno po tržni vrednosti, in davek od prihodkov iz gozda. V primeru, da se ugotovi, da je gozdnogospodarski načrt dober in se strokovno izvaja, se lahko zmanjša davek na premoženje za 3/4. Redukcija davka velja tudi pri dedovanju (v prvem kolenu je davek tudi 40% vrednosti gozda), kar pomeni znatne prihranke. Kakovost načrtov ocenjuje že prej omenjeni zasebni gozdarski inženir, ki ima posebna pooblastila. Davki na premoženje dosežejo tudi 1,5% na leto. Podjetniško se zasebni lastniki združujejo v zadrage. Lastniki manjše in razdrobljene posesti predvsem v zadrage, kjer so organizirane samo nekatere storitve za člane (npr. urejanje in prodaja lesa), drugi pa v zadrage, kjer lastniki vložijo kapital (gozdove) in sodelujejo pri upravljanju in dobičku po načelu idealnih deležev. Država s subvencijami in olajšavami spodbuja kakršnokoli organiziranost lastnikov.

Gospodarjenje z državnimi in občinskimi gozdovi je popolnoma ločeno od gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Na državni ravni deluje državni urad za gozdove, ki je povezan z ministrstvom za kmetijstvo. Na regionalni ravni je 18 območnih direktij, na okrajni pa 115 centrov za upravljanje z gozdovi, ki so še nadalje razdeljeni na krajevno raven. Državni urad za gozdove

gospodari z državnimi gozdovi v celoti, pri občinskih gozdovih, s katerimi gospodarijo sicer občine same, pa sodeluje pri zagotavljanju strokovnih gozdarskih usmeritev.

V okviru ekskurzij, kot je bila naša, spada tudi utrjevanje strokovnega sodelovanja. Posebne pozornosti smo bili deležni na sprejemu pri županu manjšega zdraviliškega mesteca ob francosko-nemški meji – Niederbronn. Srečali smo se tudi s predsednikom gozdarskih občin. V županovem pozdravnem govoru smo spoznali izredno poznavanje pomena gozda za zdraviliško mesto, kot je njihovo. Tako poglobljenega dojetanja problematike gozdov pri naših upravno-političnih strukturah na nižjih ravneh še nismo vajeni. Prijetno nas je presenetilo spoštovanje do slovenskega gozdarstva in njegovih usmeritev. To je bil tudi razlog, da so bili gostitelji pripravljene predlagati slovenske mestne in občinske gozdove v zvezo gozdarskih občin, ki je bila 16. septembra letos ustanovljena v okviru Evropskega sveta. Pobuda je bila predvsem prijetna gesta, saj pri nas trenutno nimamo take lastninske kategorije gozdov. Lastninska vsebina družbenih gozdov je namreč nekaj povsem drugega. Za nas je bilo zanimivo predvsem spoznanje, kako se upravno-politične strukture (npr. občine) trudijo kakorkoli povezovati gozdarstvo, celo na evropski ravni. Naša zaprtost v določene meje (predvsem občinske) jim je dokaj tuja.

Navkljub temu, da je bila ekskurzija časovno (pre)kratka, je v strokovnem smislu preseгла naša pričakovanja in nas obogatila z veliko novimi spoznanji. Zato smo dolžni prisrčno zahvalo gospodu de Tuerckheimu, velikemu poznavalcu in ljubitelju slovenskih gozdov. Zahvala velja tudi prof. dr. Hočevarju za uspešno vodenje, predvsem pa za brezhilno komuniciranje v nam, žal, mnogokrat tako »eksotičnem« jeziku.

Ob koncu še to: Kljub temu, da smo si morali tokrat »okno v svet« plačati sami, je bila želja po spoznavanju na ekskurziji bolj slabo izražena. Samozadostnost se lahko maščuje.

Milan Šinko, Franc Ferlin